

DOI: 10.31866/2410-1176.45.2021.247385

УДК 782.1(477):78.071.2Симеонов

**ОПЕРНА МУЗИКА
УКРАЇНСЬКИХ КОМПОЗИТОРІВ
У ВИКОНАННІ ДИРИГЕНТА
КОСТЯНТИНА СИМЕОНОВА**

Симеонова Юлія Віталіївна

*Кандидат мистецтвознавства, старший викладач,**ORCID: 0000-0002-7024-863X,**e-mail: simeonova@ukr.net,**Київський національний університет**культури і мистецтв,**вул. Євгена Коновальця, 36, Київ, Україна, 01133*

Мета статті — дослідити та ввести до наукового обігу матеріали щодо оперної музики творів українських композиторів, збережених у фондах українського радіо, а також музики з концертного репертуару диригента Костянтина Симеонова. У процесі дослідження використано такі методи: аналітико-синтетичний — для вивчення архівних матеріалів українського радіо; історико-аналітичний — для вивчення шляхів становлення та формування тенденцій оперного мистецтва українських композиторів; феноменологічний — для осягнення сутності української опери в контексті світової музичної культури; теоретичний — для узагальнення та підбиття підсумків дослідження, а також метод інтерв'ю — для зібрання споминів свідків подій. Новизна дослідження — вперше проаналізовано та введено до наукового обігу інформацію щодо оперних творів українських композиторів у творчому доробку диригента К. Симеонова. Висновки. Відтворено історію втілення на сцені Київського академічного театру опери та балету імені Тараса Шевченка опер «Тарас Бульба» Миколи Лисенка, «Щорс» Бориса Лятошинського, «Тарас Шевченко» Георгія Майбороди та «Богдан Хмельницький» Костянтина Данькевича. Проаналізовано методи роботи над партитурою цих творів та їхньою сценічною інтерпретацією. З'ясовано, що під час роботи над кожним твором диригент К. Симеонов завжди вносив зміни до партитур, коригуючи таким чином драматургічні, а як наслідок — і музичні основи оперних творів.

Ключові слова: Костянтин Симеонов; диригент; сценічна інтерпретація опери; українська опера; партитура; Микола Лисенко; опера «Тарас Бульба»; Борис Лятошинський; опера «Щорс»; Георгій Майборода; опера «Тарас Шевченко»; Костянтин Данькевич; опера «Богдан Хмельницький»

Вступ

Український оперний жанр межі ХХ–ХХІ століть пов'язаний з іменами видатних композиторів, зокрема, Євгена Станковича, Мирослава Скорика та Віталія Губаренка, чий твори було представлено на головних сценах країни — Національній опері України імені Т. Г. Шевченка, Львівському національному академічному театрі опери та балету імені Соломії Крушельницької, Одеському Національному академічному театрі опери та балету. Крім того, оперу Левка Колодуба «Поет» було поставлено на сцені Харківського національного академічного театру опери та балету імені Миколи Лисенка. У ХХІ столітті молоді українські композитори переважно звертаються до нових форм — рок-опери, мюзиклу та шоу, які знаходять втілення на інших майданчиках завдяки сучасним режисерським пошукам. Зокрема, музично-театральна формація NOVA OPERA представила оперу-реквієм «YOV», музику до якої написали композитори Роман Григорів та Ілля Разумейко (Dmytruk, 2018).

Проте, яку б форму не обирали сучасні композитори й режисери, засади класичної драматургії, що їх використовували українські композитори, лежать в основі будь-якого дійства. Також художню значущість українським операм розглянутого періоду додає склад виконавців — диригентів та співаків, чия творчість збереглась у вигляді звукозапису і становить інтерес для наукового дослідження.

Аналіз останніх джерел і публікацій. Аналіз оперного жанру, зокрема періоду 40-60 рр. ХХ ст., зроблено в декількох ґрунтовних музикознавчих розвідках. Серед них праця М. Черкашиної «Опера ХХ століття», в якій досліджено найбільш значні твори оперного мистецтва минулого століття. Автор проаналізувала актуальні проблеми жанру, пов'язані зі складними процесами жанрової та стильової еволюції, з новими взаємовпливами музики та літератури, питання цілісності оперної форми та сучасні принципи інтерпретації історичної та історико-революційної тематики (Черкашина, 1981). Український

оперний театр досліджували Л. Архімович (1970) у книзі «Шляхи розвитку української радянської опери», Ю. Станішевський (1968, 1998, 2002) у роботах «Обрії музичного театру», «Оперний театр радянської України» та «Національна опера України» і М. Стефанович (1968) у книзі «Київський державний орден Леніна академічний театр опери та балету УРСР ім. Т. Г. Шевченка».

Рецензії на оперні прем'єри завжди публікувалися в періодичних виданнях того часу. Проте життя, творчий шлях та методи роботи диригента К. Симеонова науковці досліджували недостатньо. Виняток становлять дисертаційна робота та публікації Ю. Симеонової (2018a, 2018b), в яких уперше було представлено життєвий шлях митця, окреслено його внесок у музичне життя України, проаналізовано творчий метод. У статті «Оперно-симфонічне диригування. До обговорення творчого методу диригента» були сформульовані й систематизовані основні складники, за якими можна проаналізувати творчий метод оперно-симфонічного диригента (Симеонова, 2017).

Методику роботи К. Симеонова над музичним матеріалом і його сценічним втіленням проаналізував диригент І. Гамкало (2013) у статті «К. А. Симеонов у Київському оперному театрі», де, зокрема, означив великий обсяг науково-дослідницької роботи, який завжди передував вивченню твору. Окремим аспектам творчої діяльності диригента присвячено дослідження О. Великанової (Великанова, 2002), В. Борищенка (2002), Є. Дущенко (2002).

Мета статті

Мета статті — дослідити та ввести до наукового обігу матеріали щодо оперної музики творів українських композиторів, збережених у фондах українського радіо, а також музики з концертного репертуару диригента Костянтина Симеонова.

У процесі дослідження використано такі методи: аналітико-синтетичний — для вивчення архівних матеріалів українського радіо; історико-аналітичний — для вивчення шляхів становлення та формування тенденцій оперного мистецтва українських композиторів; феноменологічний — для осягнення сутності української опери в контексті світової музичної культури; теоретичний — для узагальнення та підбиття підсумків дослідження, а також метод інтерв'ю — для зібрання споминів свідків подій.

Виклад матеріалу дослідження

У репертуарі диригента К. Симеонова налічувалося п'ятнадцять опер українських композиторів, дванадцять із яких відтворено на звукозаписах (цілком записано п'ять).¹ На них збереглися голоси оперних корифеїв — М. Гришка, Б. Гмирі, М. Роменського, П. Белінника, Д. Гнатюка, В. Тимохіна, В. Пазича, В. Борищенка, А. Кікота, С. Козака, Є. Чавдар, Л. Руденко, Л. Лобанової, хор і оркестр Київського оперного театру, Державний симфонічний оркестр України, хорова капела й Заслужений академічний симфонічний оркестр українського радіо і телебачення.

Слід зазначити, що особливе місце в творчому доробку К. Симеонова посідала музика Миколи Лисенка — фрагменти з усіх його опер («Наталка Полтавка», «Тарас Бульба», «Утоплена», «Чорноморці»), кантату «Радуйся ниво неполітая» було зазначено в концертних програмах диригента. Заслужувало на увагу виконання увертюри до опери «Тарас Бульба», де диригент застосовував свій прийом «фортіссімо», що викликав захоплення слухачів, і запис якої під час концерту в Колонному залі Київської філармонії зберігся на кіноплівці.

Знаковим у творчості К. Симеонова також був хор «Засвіт стали козаченьки» — під час гастрольної поїздки до Москви у Великому залі Московської державної консерваторії ім. П. І. Чайковського диригент підготував виконання цього твору з хором і симфонічним оркестром Всесоюзного Радіо. Тоді ж було зроблено його звукозапис. У концертному репертуарі К. Симеонова була «Увертюра-марш на тему М. Лисенка» Андрія Штогаренка, а також диригент записав оперу «Чорноморці». Окрім того, у фоноархіві Українського радіо було знайдено аудіозапис вступу до опери «Утоплена» з симфонічним оркестром українського радіо, датований 1962 роком.

¹ М. Лисенко «Тарас Бульба» (1962), М. Лисенко «Чорноморці» (1956), М. Аркас «Катерина» (1962), Г. Майборода «Тарас Шевченко» (1964), К. Данькевич «Богдан Хмельницький», Б. Лятошинський - фрагменти опери «Щорс» (1959), А. Кос-Анатольський — фрагменти з опери «Заграва» (1959), М. Лисенко — вступ до опери «Утоплена» (1962), М. Лисенко — фрагменти з опери «Наталка Полтавка», Г. Майборода — інтродукція до опери «Милана» (1960), О. Верстовський «Аскольдова могила», М. Кропивницький «Зальоти Соцького Мусія». Концертний репертуар — М. Вериківський фрагменти з опери «Наймичка», С. Гулак-Артемівський — фрагменти з опери «Запорожець за Дунаєм», Р. Глієр «Шахсенем».

Саме з опери «Тарас Бульба» почалася робота К. Симеонова в театрі. В одній із газетних рецензій після прем'єри, що відбулася 7 листопада 1946 року, написано: «Геніальність окремих епізодів, пісень, арій, хорів і ансамблів, належних перу Лисенка, особливо виявилися виразно й опукло тепер, в новому редакційному й блискучому оформленні»². Через багато років К. Симеонов двічі робив звукозапис опери «Тарас Бульба» з солістами, хором і оркестром Київського оперного театру. Вся опера була записана у 1962 році, фрагменти — в 1963 році. Слід зазначити, що, перебуваючи на посаді головного диригента, саме цією оперою К. Симеонов відкривав кожен новий сезон театру.

Освоєння музично-театральної спадщини українського класика було складним, трудомістким. Музичний матеріал, особливо в ділянці оркестрового письма, вимагав серйозного доопрацювання. Авторська партитура не була розрахована на звучання оперного оркестру й потребувала редагування. Велику роботу провели композитори Левко Ревуцький (літературна редакція) і Борис Лятошинський. Великий шанувальник творчості Б. Лятошинського, диригент підкреслював його заслуги в оркестровці опери українського класика: «Дуже показова його майстерність в опері Лисенка "Тарас Бульба". Б. Лятошинський з великим тактом, з любов'ю поставився до твору. Сьогодні не можна говорити про "Тараса Бульбу" і не говорити про Бориса Миколайовича. Тут він не лише оркестровий майстер. Це глибоко творча робота, з великим знанням справи» (Симеонов, 1985).

За радянських часів оперний театр зазвичай був в ідеологічному авангарді. Зокрема, в післявоєнний період київський театр «...повинен був критично переоцінити всю свою роботу, переглянути репертуарні плани й відновити порушені зв'язки з композиторами та лібретистами з метою створення нових високоідейних вистав» (Стефанович, 1968, с. 169). Разом із операми, що прославляли існуючий тоді режим, з'явилася низка творів, що зверталися до історичних подій та особистостей. Як, наприклад, опери Г. Майбороди «Тарас Шевченко», К. Данькевича «Богдан Хмельницький» та Б. Лятошинського «Щорс».

28 травня 1964 року на сцені Київського оперного театру відбулася прем'єра опери Георгія Майбороди «Тарас Шевченко», диригентом-постановником якої був К. Симеонов. Композитор, згадуючи про тісне та дружнє спілкування з митцем, писав: «Хоча нам довелося "схрещувати шпаги" ... (тоді я не знав особливостей творчого почерку цього диригента, і у мене була дуже гостра реакція на те, що він дозволив собі зробити деякі зміни в партитурі). При підготовці спектаклю у нас виникли деякі розбіжності. Костянтин Арсенійович наполягав на тому, щоб я переоркестрував один симфонічний епізод, я не погоджувався, і причиною тому була деяка авторська амбітність, яка спочатку заважала мені замислитися над словами диригента. Симеонов сам зробив те, що хотів, і показав мені. Я зрозумів, що він був правий, і вже по-своєму переробив цей фрагмент партитури, наслідуючи поради Костянтина Арсенійовича» (Майборода, 2002, с. 220).

Спектакль про Кобзаря став виразним і здобув схвальні відгуки українських слухачів і театральної критики. Через роки Георгій Майборода дуже тепло писав про Костянтина Арсенійовича: «В моїй пам'яті він залишився особою винятковою і неповторною. Це був один з найвеличніших диригентів, з яким мені в житті довелося зустрітися» (Майборода, 2002, с. 219). К. Симеонов записав усю оперу «Тарас Шевченко» у 1964 році. У фонотеці також збережено звукозапис фрагментів опери Г. Майбороди «Мілана» (1960).

Редакція авторської партитури була частиною творчого методу роботи диригента. Докладно це описано в статті «Оперно-симфонічний диригент Костянтин Симеонов. Творчий метод диригента. Робота над партитурою» (Симеонова, 2018b). У ній вперше було опубліковано нотні автографи диригента, що показують його роботу над авторською партитурою. Диригент вважав за можливе втручатися не лише в темпи й звучність авторського тексту, але також в оркестровку. Робота талановитого диригента над авторською партитурою має велику цінність, адже вона вказує на проблеми в авторському тексті й шляхи їх подолання. Під час кожного виконання твору К. Симеонов читав партитуру по-новому, тобто інтерпретація для нього ніколи не була остаточною. Саме тому навіть добре знайомі слухачам твори завжди викликали інтерес.

У 1965 році на сцені Київського академічного театру опери і балету. К. Симеонов здійснив постановку опери Костянтина Данькевича «Богдан Хмельницький». Прем'єра масштабного епічного полотна про боротьбу українського народу проти польської шляхти відбулася 28 листопада. Опера мала успіх ще й завдяки зоряному складу вокалістів — М. Гришко, Б. Гмиря, Л. Руденко, В. Борищенко, Н. Гончаренко. Під час роботи над постановкою у К. Симеонова виникла низка критичних зауважень, зокрема

² «Радянська Україна», 1946, 20 грудня.

до музичної драматургії. Опера привернула увагу диригента героїко-епічним стилем висловлювання, драматизмом сюжету, монументальними хоровими сценами, багатою розробкою пісенних джерел. Але він бачив і недоліки — статичність образів, перевантаженість окремих частин, затягнутість, що гальмує темпоритм, недостатнє використання поліфонічних засобів у партитурі, слабку побудову ансамблів, пафосність мови героїв і перебільшення почуттів, хоча це й відповідає жанру великих форм. Диригент здійснив свою виконавську редакцію, зробивши значні купюри та скоротивши окремі арії, монологи, другорядні епізоди. Замість чотирьох, опера мала три дії, внаслідок чого стала виразнішою, структурно чіткішою, а дія набула динаміки. Народним монументальним хоровим сценам було приділено первинну увагу, водночас народ показано різнопланово — в стражданнях, тривожних роздумах, в радості перемог. По-новому зазвучав фінал опери, де урочисте forte оркестру й хору зливалося із записаним на плівку передзвоном Переяславського собору. На підставі цього через декілька років композитор зробив чергову редакцію опери.

К. Симеонов дуже високо цінував творчість Бориса Лятошинського, зокрема оперу «Щорс», яка, попри ідеологічні рамки, містила завжди актуальний пафос народної боротьби. К. Симеонов записав найбільш виразні фрагменти твору. Серед них — сцена бою і хор богунців із піснею «Хай тріщить під нами крига», яка з'являється у найгостріший момент розвитку драматичного конфлікту опери й стає інтонаційним вираженням героїчної кульмінації. Арія народного вождя з першого акту — пристрасне слово й заклик до боротьби. Перші фрази звучать по-ораторськи велично, це мова мітингів. Завершується арія клятвою-кодою. К. Симеонову не довелося ставити цю оперу на оперній сцені, але можна припустити, що при сучасній режисурі та узагальненні вона б відповідала найважливішим потребам сьогодення. К. Симеонов не записав оперу цілком, а в різні роки звертався до звукозапису окремих фрагментів, які й зараз використовуються в ефірі та звучать дуже сучасно. Через багато років (у 1980-і) К. Симеонов із задоволенням згадував цю роботу: «В Києві я записував оперу Б. Лятошинського "Щорс". Прекрасні, звичайно, там хори Богунського полку, з великим розмахом, дуже звучні» (Симеонов, 1985).

У фонотеці К. Симеонова представлено також звукозапис фрагментів опери О. Верстовського «Аскольдова могила», А. Кос-Анатольського «Заграва», М. Кропивницького «Зальоти Соцького Муся», всієї опери М. Аркаса «Катерина». У концертному репертуарі є фрагменти творів М. Вериківського — «Наймичка», С. Гулака-Артемівського — «Запорожець за Дунаєм» та Р. Глієра — «Шахсенем».

Висновки

Українські опери, що були в репертуарі К. Симеонова, поділяються на дві категорії — ті, що були написані його сучасниками-композиторами (Б. Лятошинський, Г. Майборода, К. Данькевич) та опери, написані композиторами минулого періоду (М. Лисенко, С. Гулак-Артемівський, Р. Глієр). Слід зазначити, що К. Симеонов творчо підходив до роботи з нотним матеріалом партитур, намагаючись зробити його драматургічно довершеним. Часом така сміливість викликала непорозуміння й несприйняття в середовищі композиторів та критиків. Але здебільшого противники все ж приймали точку зору диригента, погоджуючись з його трактуваннями, які ґрунтувалися на непересічній обізнаності диригента і його драматургічному мисленні. Недарма він був відомий як диригент-драматург.

Отже, Костянтин Симеонов, працюючи над операми українських композиторів, вносив до музичного матеріалу свої корективи, що позитивно позначилося на всіх творах, які становлять творчий доробок диригента. А записи, що залишились в архівах українського радіо, є цінним надбутком для наукових розвідок історії українського мистецтва і майбутніх оперних постановок.

Перспективи нових досліджень у цій сфері полягають у подальшому науковому вивченні диригентської проблематики й феномену оперно-симфонічного диригування.

Список використаних джерел

- Архімович, Л. Б. (1970). *Шляхи розвитку української радянської опери*. Музична Україна.
- Борищенко, В. П. (2002). Годы в Киевской опере. В О. А. Великанова (Сост.), *Тема судьбы. Дирижер Константин Симеонов. Воспоминания современников* (с. 111-116). Иван Федоров.
- Бурнашов, І. Ю. (2013). *Оперне мистецтво України. Сучасні виклики (оглядова довідка за матеріалами преси та неопублікованими документами)* (ДЗК, 11/5). Національна парламентська бібліотека України. https://nlu.org.ua/storage/files/Infocentr/Tematch_ogliadi/2013/opera13.Pdf

- Великанова, О. А. (2002). Сила судьбы. В О. А. Великанова (Сост.), *Тема судьбы. Дирижер Константин Симеонов. Воспоминания современников* (с. 9-23). Иван Федоров.
- Гамкало, І.-Я. (2013). К. А. Симеонов у Київському оперному театрі. *Художня культура. Актуальні проблеми*, 9, 145-158.
- Дущенко, Е. В. (2002). Школа мастера. В О. А. Великанова (Сост.), *Тема судьбы. Дирижер Константин Симеонов. Воспоминания современников* (с. 143-146). Иван Федоров.
- Майборода, Г. И. (2002). Человек неразрывного единства поступка и мысли. В О. А. Великанова (Сост.), *Тема судьбы. Дирижер Константин Симеонов. Воспоминания современников* (с. 219-221). Иван Федоров.
- Светланов, Е. Ф. (2002). Великолепный, от Бога одаренный дирижер. В О. А. Великанова (Сост.), *Тема судьбы. Дирижер Константин Симеонов. Воспоминания современников* (с. 27-32). Иван Федоров.
- Симеонов, К. (1985, January 5). *Звукова книга*. Б. М. Лятошинський [Радіотрансляція].
- Симеонова, Ю. В. (2018a). Оперно-симфонічний диригент Костянтин Симеонов. Життєвий і творчий шлях. *Вісник КНУКіМ. Серія: Мистецтвознавство*, 38, 215-230. <https://doi.org/10.31866/2410-1176.38.2018.141824>
- Симеонова, Ю. В. (2018b). Оперно-симфонічний диригент Костянтин Симеонов. Творчий метод диригента. Робота над партитурою. *Імідж сучасного педагога*, 3(180), 53-59. [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2018-3%20\(180\)-53-59](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2018-3%20(180)-53-59)
- Симеонова, Ю. В. (2017). Оперно-симфонічне диригування. До обговорення творчого методу диригента. *Література. Фольклор. Проблеми поетики*, 42, 157-168.
- Станішевський, Ю. О. (1968). *Обрії музичного театру: Опера, балет, оперета на сучасній українській сцені*. Музична Україна.
- Станішевський, Ю. О. (1988). *Оперний театр Радянської України: Історія і сучасність*. Музична Україна.
- Станішевський, Ю. О. (2002). *Національний академічний театр опери та балету України імені Тараса Шевченка: Історія і сучасність*. Музична Україна.
- Стефанович, М. П. (1968). *Київський державний ордену Леніна академічний театр опери та балету УРСР ім. Т. Г. Шевченка: Історичний нарис*. Мистецтво.
- Черкашина, М. Р. (1981). *Опера ХХ століття*. Музична Україна.
- Дмуtruk, А. (2018, 27 грудня). *Українську сучасну оперу ІЮОВ визнали однією з 10 найкращих у світі*. Громадське Телебачення. <https://hromadske.ua/posts/ukrayinsku-suchasnu-operu-iyov-viznali-odniyeyu-z-10-najkrashih-u-sviti>

References

- Arkhimovych, L. B. (1970). *Shliakhy Rozvytku Ukrainskoi Radianskoi Opery [Ways of Development of the Ukrainian Soviet Opera]*. Muzychna Ukraina [in Ukrainian].
- Borishchenko, V. P. (2002). Gody v Kievskoi Opere. In O. A. Velikanova (Comp.), *Tema Sud'by. Dirizher Konstantin Simeonov. Vospominaniya Sovremennikov [Destiny Theme. Conductor Konstantin Simeonov. Memories of Contemporaries]* (pp. 111-116). Ivan Fedorov [in Russian].
- Burnashov, I. Yu. (2013). Operne Mystetstvo Ukrainy. Suchasni Vyklyky (ohliadova dovidka za materialamy presy ta neopublikovanyimi dokumentamy) [Opera Art of Ukraine. Modern Challenges (review of press materials and unpublished documents)] (DZK, 11/5). National Parliamentary Library of Ukraine. https://nlu.org.ua/storage/files/Infocentr/Tematch_ogliadi/2013/opera13.Pdf [in Ukrainian].
- Cherkashyna, M. R. (1981). *Opera XX Stolittia [Opera of the Twentieth Century]*. Muzychna Ukraina [in Ukrainian].
- Dmytruk, A. (2018, December 27). *Ukrayinsku Suchasnu Operu IYOV Vyznaly Odniei z 10 Najkrashchykh u Sviti [The Ukrainian Modern Opera IYOV Was Recognized as One of the 10 Best in the World]*. Hromadske Telebachennia. <https://hromadske.ua/posts/ukrayinsku-suchasnu-operu-iyov-viznali-odniyeyu-z-10-najkrashih-u-sviti> [in Ukrainian].
- Dushchenko, E. V. (2002). Shkola Mastera [Master's School]. In O. A. Velikanova (Comp.), *Tema Sud'by. Dirizher Konstantin Simeonov. Vospominaniya Sovremennikov [Destiny Theme. Conductor Konstantin Simeonov. Memories of Contemporaries]* (pp. 143-146). Ivan Fedorov [in Russian].
- Hamkalo, I.-Ya. (2013). K. A. Simeonov u Kyivskomu Opernomu Teatri [K. A. Simeonov at the Kyiv Opera House]. *Khudozhnia Kultura. Aktualni Problemy [Artistic Culture. Topical Issues]*, 9, 145-158 [in Ukrainian].
- Maiboroda, G. I. (2002). Chelovek Nerazryvnogo Edinstva Postupka i Mysli [A Man of the Indissoluble Unity of Action and Thought]. In O. A. Velikanova (Comp.), *Tema Sud'by. Dirizher Konstantin Simeonov. Vospominaniya Sovremennikov [Destiny Theme. Conductor Konstantin Simeonov. Memories of Contemporaries]* (pp. 219-221). Ivan Fedorov [in Russian].
- Stanishevskiy, Yu. O. (1968). *Obrii Muzychnoho Teatru: Opera, Balet, Opereta na Suchasni Ukrainskii Stseni [Horizons of Musical Theatre: Opera, Ballet, Operetta on the Modern Ukrainian Stage]*. Muzychna Ukraina [in Ukrainian].

- Stanishevskiy, Yu. O. (1988). *Opernyi Teatr Radianskoi Ukrainy: Istoriia i Suchasnist [Opera House of Soviet Ukraine: History and Modernity]*. Muzychna Ukraina [in Ukrainian].
- Stanishevskiy, Yu. O. (2002). *Natsionalnyi Akademichnyi Teatr Opery ta Baletu Ukrainy imeni Tarasa Shevchenka: Istoriia i Suchasnist [Taras Shevchenko National Academic Opera and Ballet Theatre of Ukraine: History and Present]*. Muzychna Ukraina [in Ukrainian].
- Stefanovych, M. P. (1968). *Kyivskiy Derzhavnyi Ordena Lenina Akademichnyi Teatr Opery ta Baletu URSS im. T. H. Shevchenka: Istorychnyi Narys [Taras Shevchenko Kyiv State Order of Lenin Academic Opera and Ballet Theatre of the USSR: Historical Essay]*. Mystetstvo [in Ukrainian].
- Svetlanov, E. F. (2002). Velikolepnyi, ot Boga Odarennyi Dirizher [Magnificent and Gifted Conductor]. In O. A. Velikanova (Comp.), *Tema Sud'by. Dirizher Konstantin Simeonov. Vospominaniya Sovremennikov [Destiny Theme. Conductor Konstantin Simeonov. Memories of Contemporaries]* (pp. 27-32). Ivan Fedorov [in Russian].
- Symeonov, K. (1985, January 5). *Zvukova Knyha. B. M. Liatoshynskiy [Audio Book. B. M. Lyatoshynskiy]* [Radio broadcast] [in Ukrainian].
- Symeonova, Yu. V. (2017). Operno-Symfonichne Dyryhuvannia. Do Obhovorennia Tvorchoho Metodu Dyryhenta [Opera and Symphony Conducting. Before Discussing the Creative Method of the Conductor]. *Literatura. Folklor. Problemy Poetyky [Literature. Folklore. Problems of Poetics]*, 42, 157-168 [in Ukrainian].
- Symeonova, Yu. V. (2018a). Operno-Symfonichnyi Dyryhent Kostiantyn Symeonov. Zhyttievyy i Tvorchyy Shliakh [Opera and Symphonic Conductor Kostiantyn Symeonov. Life and Creative Path]. *Visnyk KNUKiM. Seriya: Mystetstvoznavstvo [Bulletin of KNUKiM. Series in Arts]*, 38, 215-230. <https://doi.org/10.31866/2410-1176.38.2018.141824> [in Ukrainian].
- Symeonova, Yu. V. (2018b). Operno-Symfonichnyi Dyryhent Kostiantyn Symeonov. Tvorchyy Metod Dyryhenta. Robota nad Partyturoiu [Opera-Symphonic Conductor Kostiantyn Symeonov. Creative Method of Conductor. Work with Score]. *Imidzh Suchasnoho Pedahoha [Image of the Modern Pedagogue]*, 3(180), 53-59. [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2018-3%20\(180\)-53-59](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2018-3%20(180)-53-59) [in Ukrainian].
- Velikanova, O. A. (2002). Sila Sud'by [The Power of Destiny]. In O. A. Velikanova (Comp.), *Tema Sud'by. Dirizher Konstantin Simeonov. Vospominaniya Sovremennikov [Destiny Theme. Conductor Konstantin Simeonov. Memories of Contemporaries]* (pp. 9-23). Ivan Fedorov [in Russian].

Стаття надійшла до редакції: 15.05.2021

ОПЕРНАЯ МУЗЫКА УКРАИНСКИХ КОМПОЗИТОРОВ В ИСПОЛНЕНИИ КОНСТАНТИНА СИМЕОНОВА

Симеонова Юлия Витальевна
Кандидат искусствоведения, старший преподаватель,
Киевский национальный университет
культуры и искусств,
Киев, Украина

Цель статьи — исследовать и ввести в научный оборот материалы по оперной музыке произведений украинских композиторов, сохраненных в фондах украинского радио, а также музыки из концертного репертуара дирижера Константина Симеонова. В процессе исследования использованы следующие методы: аналитико-синтетический — для изучения архивных материалов украинского радио; историко-аналитический — для изучения путей становления и формирования тенденций оперного искусства украинских композиторов; феноменологический — для постижения сущности украинской оперы в контексте мировой музыкальной культуры; теоретический — для обобщения и подведения итогов исследования, а также метод интервью — для собрания воспоминаний о свидетелях событий. Новизна исследования — впервые проанализирована и введена в научный оборот информация о оперных произведениях украинских композиторов в творческом наследии дирижера К. Симеонова. Выводы. Воспроизведена история воплощения на сцене Киевского академического театра оперы и балета имени Тараса Шевченко опер «Тарас Бульба» Николая Лысенко, «Щорс» Бориса Лятошинского, «Тарас Шевченко» Георгия Майбороды и «Богдан Хмельницкий» Константина Данькевича. Проанализированы методы работы над партитурой этих произведений и их сценической интерпретацией. Выяснено, что при работе над каждым произведением дирижер К. Симеонов всегда вносил изменения в партитуры, корректируя таким образом драматургические, а как следствие — и музыкальные основы оперных произведений.

Ключевые слова: Константин Симеонов; дирижер; сценическая интерпретация оперы; украинская опера; партитура; Николай Лысенко; опера «Тарас Бульба»; Борис Лятошинский; опера «Щорс»; Георгий Майборода; опера «Тарас Шевченко»; Константин Данькевич; опера «Богдан Хмельницкий»

**OPERA MUSIC
OF UKRAINIAN COMPOSERS
PERFORMED BY CONDUCTOR
KOSTIANTYN SYMEONOV**

Yuliia Symeonova
*PhD in Art Studies, Senior Lecturer,
Kyiv National University of Culture and Arts,
Kyiv, Ukraine*

The purpose of the article is to study and introduce into scientific circulation materials on opera music by Ukrainian composers preserved in the collections of the Ukrainian radio, as well as music from the concert repertoire of conductor Kostiantyn Symeonov. In the course of the study, the author of the article applies the following methods: the analytical and synthetic method was used to study the archival materials of the Ukrainian radio; the historical and analytical method made it possible to study the ways of forming the trends in the opera art of Ukrainian composers; the phenomenological method was used to comprehend the essence of Ukrainian opera in the context of world musical culture; the theoretical method was applied to generalise and summarise the findings of the study; the interview method made it possible to collect memories of witnesses to the events. The scientific novelty lies in the fact that for the first time, the material on opera works by Ukrainian composers in the creative heritage of conductor Kostiantyn Symeonov has been analysed and introduced into scientific circulation. Conclusions. The history of the performance on the stage of the Taras Shevchenko National Opera and Ballet Theatre (Kyiv) of the operas Taras Bulba by Mykola Lysenko, Shchors by Borys Liatoshynsky, Taras Shevchenko by Heorhii Maiboroda, and Bohdan Khmelnytsky by Kostiantyn Dankevych has been reproduced. The author of the article analyses the methods of working on the score of these operas and their stage interpretation. The article demonstrates that while working on each piece, Symeonov always made changes to the scores, thus correcting the dramatic and, as a result, the musical foundations of the operas.

Keywords: Kostiantyn Symeonov; conductor; stage interpretation of the opera; Ukrainian opera; score; Mykola Lysenko; Taras Bulba (opera); Borys Liatoshynsky; Shchors (opera); Heorhii Maiboroda; Taras Shevchenko (opera); Kostiantyn Dankevych; Bohdan Khmelnytsky (opera)

